

Posudek na disertační práci Petra Stehlíka „Vliv otevřenosti veřejné soutěže a dohledatelnosti vlastníka firmy na cenu veřejných zakázek“

prof. Ing. Jan Pavel, Ph.D.

Oblast zkoumání

Problematika veřejných zakázek je trvale aktuální a hodná zkoumání, a to z hlediska právního a ekonomického, ale i veřejně-politického. Důvodem je jak velmi značný objem prostředků, které tímto institutem každý rok prochází (ve vyspělých státech zpravidla přes 10 % HDP), tak i širší dopady vyplývající z jejich případné neefektivnosti. Mezi ně je možné zmínit zejména narušení fungování hospodářské soutěže, ale i obecnou destrukci důvěry v právní stát. Efektivní a transparentní systém zadávání veřejných zakázek zároveň otevírá prostor pro sledování i jiných než pouze ekonomických cílů. To vše se projevuje mimo jiné tím, že je této problematice věnována řada odborných textů, byť ty využívající ekonomickou analýzu jsou početnější až v posledních letech.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že téma Petra Stehlíka je zvoleno vhodně, a to i s ohledem na obor Veřejná a sociální politika.

Cíle práce a výzkumné otázky

Autor definuje čtyři hlavní cíle své práce, které na sebe logicky navazují. Jedná se o následující:

1. Prozkoumat soudobý vědecký diskurs v oblasti veřejných zakázek ve vztahu k veřejné politice.
2. Analyzovat trh veřejných zakázek v rámci České republiky, Evropské unie a zemí OECD.
3. Analyzovat faktory, které přispívají k předražování veřejných zakázek na základě kvantitativní a kvalitativní analýzy.

4. Na základě empirického zkoumání a analýzy odborné literatury formulovat vědecké závěry pro oblast teorie veřejné politiky a navrhnout veřejně-politická opatření ke zlepšení současné situace.

Cíle jsou formulovány srozumitelně a řazeny logicky. Autor postupuje od obecného ke specifickému, kdy nejprve diskutuje současný stav poznání, dále přechází k analýze velikosti trhu v zemích EU, aby se pak dostal k analýze faktorů, které přispívají ke zvyšování cen veřejných zakázek. Výsledky jsou následně využity k formulování hospodářsko-politických doporučení.

Vedle cílů si autor stanovuje i relativně velké množství výzkumných otázek, které jsou seskupeny do čtyř skupin, odpovídajících výše uvedeným cílům. Počet formulovaných otázek považuji zejména u třetího cíle za příliš velký. Na některé z nich je totiž možné odpovědět i bez provedení podrobnější analýzy, neboť odpovědi na ně vyplývají buď z obecně známých faktů, nebo z ekonomické logiky. Příkladem zde mohou být otázky „Existují rozdíly v attributech veřej. zakázek v závislosti na druhu zadavatele?“ a „Existují rozdíly mezi vzorkem podlimitních a nadlimitních veřejných zakázek?“. V obou případech je zřejmé, že se tyto zakázky budou lišit, neboť je zákonná úprava odlišně reguluje.

Z hlediska metodické korektnosti lze mít výhrady k použití termínu předražování. Podle mého názoru autor není schopen zvoleným metodickým přístupem předražování prokázat, neboť použitá data mu umožňují „pouze“ identifikovat faktory, které vedou k vyššímu růstu vysoutěžené ceny oproti ceně předpokládané. Domnívám se, že nárůst rozdílu mezi předpokládanou a vysoutěženou cenou nemusí být vždy nutně projevem předražování. Důvodem může být i špatně stanovená předpokládaná cena, odlišnosti jednotlivých trhů, jakož i kvalita zpracovaných projektů. Určitá terminologická opatrnost by zde tedy byla na místě.

Celkové zhodnocení, připomínky a náměty

Struktura práce odpovídá stanoveným cílům. První části jsou dominantně rešeršní a teoreticko-analytické a jejich závěry korespondují s poznatky většiny obdobných studií. Autor prokazuje, že má prostudované velké množství relevantní literatury a je schopen z něj „vydestilovat“ klíčové poznatky. Za velmi přínosnou zde považuji zejména přehledovou tabulku č. 2 (str. 25), ve které autor jednotlivé zdroje seskupuje podle použitého přístupu.

Nejzajímavější a potenciálně nejpřínosnější je část empirická, kde autor používá kvantitativní metody. Zde se však objevuje několik problémů, které by si zasloužily buď pokročilejší přístup, nebo lepší objasnění. Na základě prezentovaných údajů se mi jeví, že v použitých datových vzorcích nebyla odstraněna všechna odlehlá pozorování, která pak mohou ovlivňovat hodnoty odhadnutých regresních koeficientů. Příkladem jsou tři zakázky MPO s vysokým počtem podaných nabídek (viz poznámka číslo 194). Problém s nevyřazením odlehlých pozorování je zřejmý také z obrázku 30.

V kvantitativní části se také objevují kroky, jejichž funkce mi není jasná. Například proč autor používá v tabulce 44 koeficienty pořadové korelace. U regresních modelů je zase prezentován Durbin-Watson test, ačkoliv se jedná o průřezová data. Za slabinu považuji i způsob, kterým se autor vyrovnal s potenciálním problémem endogenity. Zvolené řešení není dle mého názoru vhodné a dostačující a odchyluje se od metod používaných v současné literatuře (2SLS, GMM atd.).

Za nedostatečně zpracované dále považuji východiska modelů, kde se autor snaží najít vztah mezi vysoutěženými cenami a hodnotou finančních ukazatelů dodavatele. Z textu není zcela zřejmé, proč autor volí vybrané druhy ukazatelů (např. běžná likvidita) a kde vidí vztah k vysvětlované proměnné.

V případě kvantitativní analýzy se mi tedy jeví, že by ji prospělo určité pročištění a zjednodušení. Na druhou stranu je však nutné uvést, že prezentované modely vícerozměrné regrese při uvědomění si jejich omezení umožňují ověření platnosti jednotlivých hypotéz. Pokud by však autor uvažoval o publikování výsledků v odborných časopisech, doporučuji věnovat více pozornosti jednotlivým testům, jakož i formě, jakým jsou interpretovány výsledky.

V rámci empirické části jsou dále prezentovány výsledky výzkumu založeném na informacích a názorech získaných od 22 expertů. Nepřekvapivě jsou identifikována obecně známá slabá místa současného systému zadávání. To však nijak přínos této části nesnižuje. Za pozitivní pak považují propojení jejich výsledků s výsledky regresních modelů a následné vyvození hospodářsko-politických doporučení v tabulce 57.

Závěr práce shrnuje hlavní poznatky a vyhodnocuje naplnění jednotlivých cílů. Je zpracován přehledně a srozumitelně.

Navržené otázky k diskusi:

1. Objasněte, proč se domníváte, že by finanční ukazatele dodavatele měly ovlivňovat výsoutěžené ceny veřejných zakázek? Není tento vztah opačný, nebo obousměrný?
2. Mohou být výsledky regresních modelů ovlivněny fází ekonomického cyklu? Pokud ano, jak to zachytit v regresních modelech?

Celkové zhodnocení

Předloženou práci považuji (i přes dílčí výše uvedené nedostatky) za kvalitní a odpovídající požadavkům kladeným na disertační práce. Autor prokázal schopnost samostatné vědecké práce, využil značné množství literatury a prokázal schopnost aplikovat vhodné vědecké metody. Na základě výše uvedeného **práci doporučuji k obhajobě před příslušnou zkušební komisí pro obhajobu disertací.**

V Praze, 14.8.2019.

prof. Ing. Jan Pavel, Ph.D.

Vysoká škola ekonomická v Praze